

RAPORTUL PRIVIND ACTIVITATEA ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI ÎN ANUL 2021

Doctor habilitat **Liliana CONDRATICOVA**

Secretar științific general al Academiei de Științe a Moldovei

E-mail: condraticova.asm@gmail.com

Raportul privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2021, prezentat de dr. hab. Liliana Condraticova, secretar științific general al AȘM, a fost audiat în cadrul Sesiunii a X-a Adunării Generale a AȘM din 12 mai 2022. Noua paradigmă de activitate adoptată de AȘM în legătură cu restricțiile impuse în cel de-al doilea an pandemic s-a pliat pe obiectivele tradiționale: consolidarea comunității academice, susținerea domeniilor de cercetare și inovare, utilizarea eficientă a resurselor financiare, promovarea imaginii instituției pe plan național și internațional, inclusiv printr-o serie de acțiuni prilejuite de cea de-a 60-a aniversare de la fondarea AȘM și împlinirea a 75 de ani de la crearea primelor institute de cercetare de tip academic.

Academia de Științe, în calitate de **consultant strategic al Guvernului**, supune procesului de avizare proiectele de acte legislative ce se referă la domeniile cercetării și inovării. Ca urmare a examinării raportului pe starea științei și inovării în Republica Moldova pentru anul 2021, AȘM a venit cu propuneri de completare suplimentară a proiectului pentru modificarea Codului cu privire la știință și inovare nr. 259 din 15 iulie 2004 (republicat), precum și de modificare și completare a Metodologiei de finanțare instituțională a organizațiilor din domeniile cercetării și inovării (HG nr. 53 din 05.02.2020).

Prin colaborare cu alte subdiviziuni, a fost avizat Proiectul de Hotărâre de Guvern pentru modificarea anexelor nr. 1 și nr. 2 la HG nr. 382/2019 pentru aprobarea metodologiei de finanțare a proiectelor din domeniul cercetării și inovării. Prin Hotărârea Guvernului nr. 267 din 20.10.2021 pentru modificarea anexelor nr. 1 și nr. 2 la Hotărârea Guvernului nr. 382/2019 cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare a proiectelor din domeniile cercetării și inovării, lista proiectelor finanțate de la bugetul de stat a fost extinsă cu proiecte pentru tinerii cercetători, proiecte pe probleme de interes stringent, proiecte pe domeniile specializării inteligente, proiecte pentru dezvoltarea infrastructurii din domeniile cercetării și inovării. De asemenea, au fost examinate și avizate Proiectul de lege privind fondarea Parcului Național „Nistrul de Jos”, Proiectul Decretului

Președintelui Republicii Moldova cu privire la aprobarea semnării Acordului dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind participarea Republicii Moldova în Programul-cadru al Uniunii Europene pentru Cercetare și Inovare „Orizont Europa” pentru perioada 2021–2027 ș.a.

O altă atribuție a AȘM se referă la **organizarea audierilor publice pe probleme de interes național**. În anul 2021, audierile publice ale rezultatelor proiectelor științifice de cercetare s-au desfășurat în conformitate cu *Instrucțiunea* cu privire la audierea publică a rezultatelor din cadrul proiectelor de cercetare și inovare, aprobată de ANCD în coordonare cu AȘM. Rezumatele rapoartelor, precum și avizele consultative ale Secțiilor de Științe au fost publicate pe pagina web a AȘM. Pentru directorii de proiecte a fost actualizat modelul de prezentare a rezultatelor obținute, iar pentru experți a fost perfectată fișa de evaluare. În 2021, AȘM a organizat procesul de audiere publică a rezultatelor cercetării de patru ore, examinând diferite tipuri de proiecte și audiind 208 rapoarte științifice ale proiectelor [1].

La 17 februarie 2021, Secțiile de Științe au organizat audierile publice a 12 rapoarte ale proiectelor bi- și multilaterale, finalizate în 2020, dintre care patru au fost audiate în Secția Științe ale Vieții și opt – în Secția Științe Exacte și Inginerești, dintre care două proiecte din cadrul ERA. Net și WaterWorks 2015.

Pentru prima dată, proiectele de inovare și transfer tehnologic finalizate în anul 2020 au fost examinate în ședința unei comisii mixte a AȘM și ANCD. În conformitate cu punctul 13 al *Instrucțiunii privind raportarea finală a implementării proiectelor din domeniile cercetării și inovării*, în ședința din 19 februarie a Comisiei de audiere a rapoartelor finale privind implementarea proiectelor de transfer tehnologic, constituită prin Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 10 din 19 februarie 2021, au fost audiate opt proiecte de inovare și transfer tehnologic: patru din domeniul tehnologiilor agricole și a produselor alimentare și patru din domeniul micro-radioelectronicii și tehnologiilor de prelucrare a materialelor.

Între 16 septembrie și 5 octombrie 2021, în ședințele Secțiilor de Științe ale AȘM au fost organizate audierile publice ale rezultatelor implementării proiectelor din domeniile cercetării și inovării, obținute în cadrul ofertelor de soluții de cercetare-inovare privind combaterea și atenuarea impactului pandemiei COVID-19 (desfășurate în perioada 1 iulie 2020 – 30 iunie 2021). Membrii Secțiilor de Științe au audiat 22 de proiecte: nouă la Prioritatea *Sănătate*, două – la Prioritatea *Agricultură durabilă, securitate alimentară și siguranța alimentelor*, 10 – la Prioritatea *Provocări societale* și un proiect la Prioritatea *Competitivitate economică și tehnologii inovative*.

În perioada 29 noiembrie – 10 decembrie 2021, în ședințele comune ale Senatelor universităților/ Consiliilor științifice și Adunărilor generale ale Secțiilor de Științe ale AȘM, au avut loc audierile publice ale rapoartelor științifice anuale privind implementarea proiectelor din cadrul Programelor de Stat (etapa anului 2021). Au fost audiate 166 de proiecte: 40 la Prioritatea strategică *Sănătate*; 26 de proiecte la prioritatea *Agricultură durabilă, securitatea alimentară și siguranța alimentelor* și 20 la prioritatea *Mediu și schimbări climatice*; 45 la prioritatea *Provocări societale* și 29 de proiecte la prioritatea *Competitivitate economică și tehnologii inovative*. AȘM a organizat la 20 decembrie o conferință de presă în cadrul căreia au fost prezentate totalurile audierilor publice.

AȘM, fiind responsabilă de evaluarea calității, valorii teoretice și aplicative a rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectelor naționale și internaționale cu finanțare de la bugetul de stat, elaborează și prezintă anual, până la 15 mai, **Raportul asupra stării științei**, care reflectă politicile elaborate și modul de implementare a acestora la nivel național [2]. Raportul asupra stării științei a reflectat rezultatele obținute în anul 2020 și dinamica dezvoltării științei, fiind examinate în total 187 de rapoarte științifice. Raportul prezentat de acad. Ion Tighineanu, președinte al AȘM, în cadrul Sesiunii a VIII-a a Adunării Generale din 14 mai 2021, a fost audiat, aprobat (Hotărârea Adunării Generale nr. VIII/1 din 14.05.2021) și transmis Guvernului, Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

Adunarea Generală a AȘM la finele anului 2020 includea 113 membri: 42 de membri titulari, 27 de membri corespondenți și 44 de doctori habilitați în științe, aleși prin concurs. Către 31 decembrie 2021, Adunarea Generală includea 105 membri: 40 de academicieni (Secția Științe ale Vieții – 16, Secția Științe Exacte și Inginerești – 14, Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte – 10); 21 de membri corespondenți (Secția Științe ale Vieții – 8, Secția Științe

Exacte și Inginerești – 7, Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte – 6) și 44 de membri desemnați ai Secțiilor de Științe, câte 15 în Secția Științe ale Vieții și Secția Științe Exacte și Inginerești, 14 în Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte. În anul de referință au fost convocate trei sesiuni ale Adunării Generale, desfășurate preponderent în regim online, cu utilizarea platformei de comunicare ZOOM. La sesiunea a VI-a (16 februarie 2021) s-a discutat subiectul *modificărilor și completărilor la Statutul AȘM* (raportor m. c. Svetlana Cojocaru, vicepreședinte al AȘM, conducător al grupului de lucru). La 18 martie 2021 a avut loc Sesiunea a VII-a, având pe agendă audierea și aprobarea rapoartelor privind activitatea Secțiilor de Științe ale AȘM în anul 2020 (raportori: conducătorii Secțiilor de Științe ale AȘM, vicepreședinți ai AȘM). La 14 mai 2021 a fost convocată Sesiunea a VIII-a, pe agendă fiind incluse două chestiuni: *Cu privire la audierea și aprobarea Raportului asupra stării științei în Republica Moldova în anul 2020, elaborat în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare; Cu privire la audierea Raportului de activitate al Academiei de Științe a Moldovei în anul 2020*.

Adunarea membrilor titulari și membrilor corespondenți, formată din membrii titulari și membrii corespondenți ai celor trei Secții de Științe, la 31 decembrie 2020 includea 69 de persoane, dintre care 6 femei – 2 membri titulari și 4 membri corespondenți, iar la 31 decembrie 2021 – 61 de persoane: 40 de academicieni și 21 de membri corespondenți. În anul de referință, Sesiunea I-a a Adunării Generale a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM a fost convocată la 28 mai 2021, fiind aleși trei membri de onoare ai AȘM: prof. Randy Schekman, Laureat al Premiului Nobel în Medicină (2013), înaintat de Secția Științe ale Vieții; dr. ing. Dumitru-Dorin Prunariu, membru de onoare al Academiei Române, înaintat de Secția Științe Exacte și Inginerești; Alexandru Samoilă, dirijor, Artist al Popoului, Laureat al Premiului Național, Cavaler al „Ordinului Republicii”, înaintat de Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte.

Organul executiv al Academiei de Științe a Moldovei – **Prezidiul AȘM**, are următoarea componență: președinte al AȘM acad. Ion Tighineanu, vicepreședinte m. c. Svetlana Cojocaru, conducător al Secției Științe Exacte și Inginerești; vicepreședinte acad. Boris Gaina, conducător al Secției Științe ale Vieții; vicepreședinte m. c. Victor Moraru, conducător al Secției Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte; secretar științific general dr. hab. Liliana Condraticova. Pe parcursul anului 2021, a fost asigurat procesul organizatoric a 58 de ședințe ale Prezidiului, la care au fost abordate cca 205 subiecte și aprobate 480 de hotărâri.

Au fost puse în discuție un șir de subiecte ce țin de activitatea Academiei de Științe a Moldovei în legătură cu aprobarea și gestionarea patrimoniului AȘM, activitatea financiar-economică, organizarea și desfășurarea evenimentelor, organizarea „Săptămânii Științei”, modificarea fișelor de raportare ale membrilor AȘM, acordarea distincțiilor AȘM.

În 2021, **concursul Premiilor AȘM** pentru rezultate științifice valoroase obținute în anii 2019–2020 s-a desfășurat sub semn aniversar. Concursul a fost inițiat prin Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 300 din 3 august 2021, pe domeniile științe ale vieții, științe exacte și ingineresti. Comisia a avut drept reper Regulamentul privind acordarea Premiului AȘM (aprobat în redacție nouă prin Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 298 din 30 iulie 2021), care a exclus Fișa de autoevaluare a candidaților, accentul principal fiind pus pe calitatea rezultatelor științifice, valoarea teoretică și aplicativă a cercetărilor, noutate și originalitate. În conformitate cu Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 361 din 4 noiembrie 2021, au fost aprobate rezultatele Concursului pentru decernarea premiilor AȘM pentru rezultate științifice valoroase obținute în anii 2019–2020 în domeniul științe ale vieții și domeniul științe exacte și ingineresti, Premiul pentru tineri cercetători, precum și Premiul pentru promovarea științei în mass-media în anul 2020.

Cu referire la alte tipuri de concursuri, menționăm că în conformitate cu Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 424 din 22 decembrie 2021 a fost anunțat concursul privind selectarea candidatului la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din rândul societății civile, desemnat de către AȘM, concurs prelungit pentru anul 2022 [3].

Totodată, în ședința din martie 2021 a Comisiei de concurs a trei Academii de Științe a fost decisă acordarea Premiilor celor trei academii – Academia Națională de Științe a Ucrainei (responsabilă de organizarea concursului), Academia de Științe a Republicii Belarus și Academia de Științe a Moldovei pentru rezultate științifice obținute în anul 2020. Premiul a fost conferit cercetătorilor din Republica Moldova: Mircea Baznat, dr. în științe fizico-matematice, cercetător științific superior la Institutul de Fizică Aplicată, Natalia Kazak, dr. în științe tehnice, cercetător științific și Sergiu Ivașcu, dr. în științe tehnice, cercetător științific superior la Institutul de Fizică Aplicată.

Secția finanțe, buget și analiză economică a Aparatului administrativ al Prezidiului este responsabilă de planificarea economico-financiară a mijloacelor bănești și asigurarea înregistrării cronologice a operațiunilor economico-financiare, efectuează managementul privind utilizarea resurselor materiale și

financiare ale AȘM; prezintă propuneri la elaborarea proiectului bugetului de stat anual pentru AȘM. În secție au activat 6 persoane, care au în sarcină 107 obiective individuale pentru asigurarea bunei funcționări economice și financiare a AȘM.

În conformitate cu Legea bugetului de stat pentru 2019 nr. 303 din 30.11.2018, Prezidiul AȘM, la 12 ianuarie 2021, a aprobat bugetul AȘM pentru anul 2021. Limitele de resurse și cheltuieli pentru AȘM pe sectorul „Știință și inovare” în anul 2021 au constituit: aprobat – 19 milioane 763,2 mii lei, precizat – 20 de milioane 618,9 mii lei; cheltuielile din resurse generale, aprobat – 18 milioane 338,2 mii lei, precizat – 17 milioane 058,2 mii lei; cheltuieli din veniturile colectate din surse interne, aprobat – 1 milion 50,0 mii lei, precizat – 3 milioane 50,0 mii lei, executat – 3 milioane 21,0 mii lei; venituri și cheltuieli din proiecte finanțate din surse externe, aprobat – 375 mii lei, precizat – 510,7 mii lei, executat – 132,2 mii lei. Total au fost executate 17 milioane 257,0 mii lei.

În baza Programului activității de audit al Curții de Conturi (CC), în 2021 la Academia de Științe a Moldovei a fost realizată **misiunea de audit**. La 17 iunie 2021 a avut loc ședința publică a CC în cadrul căreia au fost discutate rapoartele financiare ale AȘM încheiate la 31 decembrie 2020, fiind emisă Hotărârea nr. 25 din 17 iunie 2021. Prin Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 238 din 09.07.2021 s-a aprobat Planul de acțiuni în vederea realizării recomandărilor CC. Prin Hotărârea Prezidiului nr. 335 din 24 septembrie 2021 a fost formată comisia de transmitere a terenurilor proprietate de stat din gestiunea AȘM în gestiunea Agenției Proprietății Publice. Cu referire la infrastructura rețelelor electrice cu stațiile de transformare (mun. Chișinău, perimetrul străzilor Academiei – Gh. Asachi – Hâncești), problema transmiterii acestor bunuri din administrarea AȘM urmează a fi soluționată în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării care exercită funcția de fondator al instituțiilor publice respective. În colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării, prin Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 240 din 20.07.2021 a fost formată comisia de transmitere a investițiilor capitale obiect „Liceul academic republican de tip internat” de la balanța AȘM la balanța MEC. La 15.10.2021, comisia a finalizat sarcina și a fost aprobat actul de transmitere a investițiilor capitale menționate mai sus în sumă de 69 860 537,25 lei. Prin Dispoziția AȘM nr. 10-48 din 01.09.2021 a fost constituită comisia de inventariere a patrimoniului public al AȘM. Cu referire la implementarea unui sistem de control intern managerial viabil, asigurând identificarea proceselor operaționale de bază și descrierea acestora, a fost instituit prin

Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 357 din 11.10.2021 grupul de management al riscurilor, cu scopul stabilirii unui mecanism eficient pentru a raporta managementului de vârf cele mai semnificative riscuri. A fost elaborată Strategia de management al riscurilor în AȘM. Au fost aprobate: Registrul consolidat al riscurilor în AȘM; Regulamentul privind modul de soluționare a conflictelor de interese în AȘM; Concepția privind funcțiile sensibile în cadrul AȘM; Inventarul funcțiilor sensibile; Planul de gestiune a funcțiilor sensibile. AȘM a venit cu răspunsuri exhaustive la fiecare recomandare a Curții de Conturi, răspunsurile vizând și instituțiile care au fost indicate în hotărârea Curții de Conturi – MEC, APP [4].

Activitatea Secției juridică și resurse umane a fost axată pe elaborarea și participarea la elaborarea proiectelor de acte normative. AȘM, asigurând legăturile de cooperare cu ministerele de profil și alte instituții, a avizat proiecte de acte normative și legislative. Au fost avizate acte normative și documente ce țin de activitatea AȘM și a membrilor AȘM. Au fost elaborate și avizate propunerile de modificare a Statutului AȘM (discutate în cadrul sesiunii a VI-a a Adunării Generale din 16 februarie 2021), coordonat Regulamentul cu privire la decernarea premiilor AȘM în redacție nouă; Contractul colectiv de muncă pentru anii 2021–2025; Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a concursului de selectare a candidatului la funcția de membru al Consiliului Suprem al Procuraturii din rândul societății civile; toate actele ce țin de controlul managerial intern al AȘM ș.a.

Activitatea administrativ-gospodărească a AȘM a fost orientată spre modul de păstrare, evidență, eficientizare, monitorizare, dotarea cu utilaj, inventar, cu alte bunuri și servicii necesare asigurării activității AȘM. Au

fost perfectate contracte de achiziționare a bunurilor și serviciilor, contracte de comodat și locațiune, Acorduri adiționale. Au fost modernizate sistemele de sonorizare și video-difuzare a sălilor de conferințe; achiziționate sistemele de operare și de securitate cibernetică; a fost asigurat suportul logistic pentru organizarea online și în format mixt a evenimentelor științifice în condițiile de pandemie, circa 180 la număr.

În contextul crizei energetice, au fost întreprinse măsuri privind eficientizarea utilizării energiei electrice prin modernizarea sistemelor de iluminare cu senzori. Pentru buna activitate a AȘM au fost întreprinse măsuri de mentenanță și deservire a rețelelor electrice și inginerești. A fost efectuată inventarierea patrimoniului AȘM. La solicitarea Agenției Proprietății Publice a Ministerului Economiei, a fost elaborat raportul pentru anul 2020 a proiectului de parteneriat-public privat în cadrul AȘM din strada Sprâncenoaia nr. 1 și nr. 5, mun. Chișinău.

Secția management academic și relații externe asistă conducerea AȘM în organizarea audierilor publice, concursurilor și manifestărilor științifice, precum și a activităților curente. A fost asigurat procesul organizatoric al evenimentelor desfășurate la AȘM: trei congrese mondiale; trei simpozioane științifice internaționale; opt conferințe științifice internaționale; un workshop; 10 conferințe științifice naționale cu participare internațională; șase conferințe științifice naționale; patru mese rotunde; 17 prelegeri publice; lansarea a două platforme de cercetare și dialog etc. Pe pagina web a instituției au fost reflectate materiale privind sesiunile Adunării Generale a AȘM, audierile publice, interviuri cu personalități notorii, avize și programe ale evenimentelor, note informative și comunicate.

Academia de Științe întrunește trei Secții de Științe: Secția Științe ale Vieții (vicepreședinte acad. Boris Gaina, adjunctul conducătorului acad. Eva Gudumac, secretar științific dr. Gabriela Romanciuc (domeniul agricultură, biologie, mediu) și dr. Leonid Chișlaru (domeniul medicină); Secția Științe Exacte și Inginerești (vicepreședinte m. c. Svetlana Cojocaru, adjunctul conducătorului dr. hab. Veaceslav Ursachi, secretar științific dr. Adelina Dodon); Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte (vicepreședinte m. c. Victor Moraru, adjunctul conducătorului dr. hab., prof. univ. Aurelian Dănilă, secretar științific dr. Natalia Procop). În anul 2021, conform atribuțiilor sale, membrii Secțiilor de Științe ale AȘM au organizat procesul de audiere publică a rezultatelor cercetării, au perfectat raportul asupra stării științei, au participat la organizarea evenimentelor, conferințelor, prelegerilor, au fost antrenanți activ în organizarea și desfășurarea evenimentelor aniversare ale AȘM, au valorificat editorial rezultatele cercetării în numeroase publicații, au participat la emisiuni radio/TV de promovare a științei. Rapoartele de activitate ale Secțiilor de Științe ale AȘM pentru anul 2021 au fost prezentate și aprobate de Adunarea Generală a AȘM la sesiunea a IX-a din 28 martie 2022.

În conformitate cu modificările operate în Statutul AȘM, aprobate la sesiunea a VI-a Adunării Generale din 16 februarie 2021, în cadrul AȘM funcționează **Secția Teritorială Nord (cu sediul la Bălți)** și Secția Teritorială Sud (cu sediul la Cahul). Cele mai relevante rezultate includ organizarea, la 29–30 iunie 2021, a Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Știința în Nordul Republicii Moldova: probleme, realizări și perspective” (ediția a V-a), consacrată împlinirii a 60 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei, 75 de ani de la crearea primelor instituții științifice de tip academic și 15 ani de la crearea Secției Nord a AȘM. Au fost publicate materialele conferinței (Chișinău, 2021, 496 p.). A fost acordat suport metodologic și metodic unor organizații non-guvernamentale, au fost organizate servicii de instruire în domeniul afacerilor de inovare, elaborate propuneri de proiecte de transfer tehnologic și planuri de afaceri ale potențialilor rezidenți ai parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare.

În vederea internaționalizării activităților de cercetare, ca prioritate majoră, AȘM promovează relațiile de colaborare științifică internațională. Academiei de Științe îi revine un rol important în procesul de implementare a Foii de Parcurs pentru integrarea Republicii Moldova în Spațiul European de Cercetare (SEC) și a Planului de Acțiuni cu privire la implementarea Strategiei Naționale pentru integrarea Republicii Moldova în SEC în anii 2019–2021.

Dezvoltarea relațiilor științifice dintre Republica Moldova și România reprezintă o prioritate a politicii externe, întemeiată pe unitatea de istorie, limbă, tradiții și cultură și pe susținerea aspirațiilor europene ale Republicii Moldova. Președintele AȘM acad. Ion Tighineanu a avut mai multe întreveneri la București și Iași, cu oficiali din cadrul Academiei Române și Filialei Iași.

În scopul stabilirii și dezvoltării relațiilor științifice internaționale existente, președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, în anul 2021 a avut o serie de întreveneri cu ambascadori acreditați în Republica Moldova: E.S. Gudsı Dursun oğlu Osmanov, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Azerbaidjan în Republica Moldova; Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Polonia în Republica Moldova; E.S. Bartłomiej Zdaniuk; Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Japoniei în Republica Moldova; E.S. Katayama Yoshihiro; Adrian Dupu, Secretarul de Stat al Departamentului pentru Relația cu Republica Moldova; E.S. Victor Țvirgun, Ambasador al Republicii Moldova în Statul Qatar, E.S. Uldis Mikuts, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Letonia în Republica Moldova.

AȘM este membru al Federației Europene a Academiei de Științe și Umanități (ALLEA) și al Consiliului Internațional pentru Știință (ISC). Pe pagina web a AȘM au fost publicate mai multe documente cu referire la acțiunile și evenimentele organizate de ISC. În ianuarie 2021, președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a fost ales în calitate de membru al Academiei Europaea (AE, The Academy of Europe).

AȘM a fost desemnată instituție-gază și de legătură a Serviciilor de Rețea EURAXESS din Republica Moldova prin Declarația de Angajament a Membrilor Serviciilor Rețelei EURAXESS (3 octombrie 2011). Este funcțional portalul EURAXESS Republica Moldova și pagina EURAXESS Moldova pe rețelele de socializare. O altă activitate continuă a inițiativei programului de mobilitate EURAXESS la nivel național a fost stimularea interesului instituțiilor de cercetare din Moldova privind adoptarea standardelor „Strategiei de resurse umane pentru cercetători” (Human Resources Strategy for Researchers – HRS4R). În iulie 2021 a fost organizat un seminar practic pentru Punctele Locale de Contact privind implementarea practică a prevederilor Cartei Europene a Cercetătorilor și Codului de Conduită pentru Recrutarea Cercetătorilor. Au continuat activitățile și în cadrul proiectului susținut financiar de către Comisia Europeană din cadrul Programului de Cercetare și Inovare al Uniunii Europene „Orizont 2020” – Open EURAXESS – To strengthen the effectiveness and optimize the services of all partners in an innovative and open EURAXESS

network – EURAXESS TOP IV nr. 786133 (perioada de implementare 1 septembrie 2018 – cu o extindere de până la 28 februarie 2022). În cadrul proiectului, în perioada respectivă a fost elaborat un buletin informațional privind domeniul de cercetare și inovare în Republica Moldova, care a fost publicat pe pagina EURAXESS NORTH AMERICA. Buletinul Informativ prezintă informație actualizată privind domeniul de cercetare și inovare din Republica Moldova, sursele de finanțare, diseminarea rezultatelor științifice, precum și promovarea excelenței în cercetare.

La compartimentul vizibilitatea AȘM la nivel internațional, un rol deosebit de important a revenit în 2021 organizării „Săptămânii Științei” și a prelegerilor celor cinci laureați ai Premiului Nobel. Prin hotărârea Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei, la 2 februarie 2021 a fost aprobată organizarea „Săptămânii Științei” dedicate celei de-a 30-a aniversări de la proclamarea independenței Republicii Moldova, împlinirii a 60 de ani de la fondarea AȘM și a 75 de ani de la crearea primelor instituții științifice de tip academic. Scopul organizării acestei săptămâni a fost sensibilizarea societății și a guvernării față de cercetarea științifică, rolul ei decisiv în identificarea soluțiilor în contextul provocărilor majore cu care se confruntă statele lumii. Albumul enciclopedic *Academia de Științe a Moldovei. Evoluție. Instituționalizare. Personalități. 1946–1961–2021 și Diploma aniversară de grațitudine* au fost conferite tuturor membrilor Adunării generale a AȘM în semn de înaltă recunoștință pentru contribuțiile aduse la dezvoltarea științei.

Comunitatea academică a fost antrenată în organizarea și desfășurarea evenimentelor aniversare a AȘM, concentrate în „Săptămâna științei” (7–12 iunie 2021), a conferințelor științifice și a simpozioanelor internaționale [5]. Lansarea „Săptămânii științei” la 7 iunie a avut loc prin susținerea primei prelegeri publice cu genericul „Sănătatea solului în era încălzirii globale: importanța pentru dezvoltarea durabilă a societății, inclusiv îmbunătățirea sănătății umane post-pandemice”. Prelegerea a fost prezentată de profesorul Rattan Lal (SUA), laureat al Premiului Nobel pentru Pace (2007) și al Premiului Mondial pentru Alimentație (2020). Pe 8 iunie, a avut loc conferința „Cercetări științifice în contextul provocărilor secolului XXI”, organizată sub egida Academiei de Științe a Moldovei și Academiei Române. Profesorul Stefan Hell din Germania, originar din România, laureat al Premiului Nobel pentru Chimie (2014), membru de onoare al Academiei Române și Doctor Honoris Causa al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, a susținut prelegerea „Microscopia optică: Revoluție în rezoluție”. La 8–9 iunie, a avut loc prima ediție a Simpozionului

internațional „Studiul artelor în context european”, organizat de Academia Română și Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte a AȘM, în parteneriat cu Departamentul Științe umaniste al Universității de Stat din Moldova. La 9 iunie s-a desfășurat conferința științifică națională cu participare internațională „100 de ani ai insulinei”, în cadrul căreia prof. Randy Schekman (SUA), laureat al Premiului Nobel pentru Medicină și Fiziologie (2013), a susținut prelegerea „Cercetări privind secreția de proteine și colaborarea cu Gheorghe Palade”. La 10 iunie, conferința științifică internațională „Tehnologii moderne: actualitate și perspective” a reunit personalități din Republica Moldova, Bulgaria, Austria, Japonia și Germania. Prof. Hiroshi Amano din Japonia, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică (2014), a ținut prelegerea publică „Profitul economic al edificării societății energiei regenerabile”, subiect continuat de prof. Klaus Mainzer, președinte al Academiei Europene de Științe și Arte (cu sediul la Salzburg, Austria), care a prezentat informații valoroase despre „Inteligența Artificială: actualitate și perspective”. La 10 iunie s-a desfășurat un simpozion științific sub egida Secției Științe Exacte și Inginerești. La ședința festivă din 11 iunie, acad. Ion Tighineanu a prezentat comunicarea „Academia de Științe a Moldovei: evoluție în timp”. Biblioteca Științifică „Andrei Lupan” (Institut) a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și Academia de Științe a Moldovei au elaborat albumul enciclopedic *Academia de Științe a Moldovei: Evoluție, Instituționalizare, Personalități (1946–1961–2021)*, lansat cu ocazia aniversării AȘM. Albumul enciclopedic a fost întocmit de m. c. Demir Dragnev, dr. hab. Constantin Manolache, dr. Ion Valer Xenofontov, coordonator dr. hab. Liliana Condricova. În ziua de 11 iunie a avut loc premiera filmului documentar *Istoria Academiei de Științe a Moldovei* (scenariu Liliana Condricova, producător Virgiliu Mărgineanu și Radu Zaporozjan) [6]. La 11 iunie Konstantin Novoselov, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică (2010), Marea Britanie, a susținut prelegerea „Materiale pentru viitor”/„Materials for the future”. A fost adoptată „Rezoluția solului” sau „Cu privire la păstrarea bogăției supreme a Republicii Moldova”, dată citirii de profesorul Boris Boincean, care a însumat un șir de constatări, recomandări și propuneri pentru Summit-ul de la Glasgow din noiembrie 2021. La 12 iunie au avut loc manifestările de încheiere a „Săptămânii științei”, în cadrul ședinței festive fiind înmânate însemnele de membru de onoare al AȘM dirijorului Alexandru Samoilă, Artist al Poporului.

La nivel european și internațional se întreprind acțiuni de promovare și susținere, precum și de implementare a practicilor Open Science, care încurajează

transparența rezultatelor științifice finanțate din fonduri publice, apelul către Știința Deschisă fiind susținut și promovat de către AȘM.

Reprezentanții Republicii Moldova au participat la mai multe ședințe organizate sub egida **Institutului Unificat de Cercetări Nucleare (IUCN) din Dubna, Rusia**. La 4 noiembrie 2021 a avut loc întrunirea de lucru a reprezentanților IUCN cu cercetători de la institutele de cercetare și universitățile din Republica Moldova, interesați de utilizarea infrastructurii de cercetare disponibilă la IUCN. În anul de referință au fost publicate 12 articole, inclusiv în coautorat, în care au fost expuse rezultatele cercetărilor obținute.

În anul 2021, în cadrul AȘM erau funcționale **cinci platforme științifice**: „Securitatea ecologică în contextul modificărilor accelerate de mediu” (coordonator m. c. Maria Nedeașcov, din martie 2021 platforma a fost coordonată de m. c. Elena Zubcov); „Securitatea Alimentară și Siguranța Alimentelor” (coordonator dr. hab., prof. univ. Rodica Sturza); „Securitatea economică, migrația și transformările demografice” (coordonatori acad. Grigore Belostecinic și m. c. Alexandru Stratan). Pe 28 mai a fost lansată platforma „Accidente vascular cerebrale” (coordonator acad. Stanislav Groppa), iar la 1 iulie a fost oficializată platforma „Coronavirusul de tip nou SARS-CoV-2 și interferența cu alte maladii” (coordonator acad. Eva Gudumac), funcțională mai bine de un an. În cadrul acestor platforme în 2021 au fost organizate zeci de prelegeri publice și conferințe științifice [7].

În context, în concordanță cu hotărârile Comisiei pentru Situația Excepțională, au fost întreprinse un șir de acțiuni ale Academiei de Științe a Moldovei în legătură cu problema coronavirusului SARS-CoV-2 și a pandemiei COVID-19, vocea AȘM fiind una de încredere mai ales cu referire la procesul de imunizare a populației.

Deopotrivă cu lecțiile publice ale laureaților Premiului Nobel susținute la AȘM în format online, la AȘM au fost organizate o serie de lecții publice, prelegeri, lecturi academice pe domenii de interes prioritar: pe 5–15 septembrie 2021, academicianul Isaac Bersuker, profesor al Universității din Texas (SUA) a relatat despre „Efectele Jahn-Teller asupra bistabilității și reactivității compușilor chimici. Constatări noi”; în ziua de 4 martie 2021, acad. Ion Tighineanu, a susținut online prelegerea „Nanotehnologii în Moldova: Ingineria materialelor pentru diverse aplicații” pentru cercetătorii științifici din cadrul centrelor de cercetare și universităților din Turcia; m. c. Svetlana Cojocar, vicepreședinte al AȘM și m. c. Alexandru Stratan au reprezentat Republica Moldova la cel al XI-lea Simpozion Internațional al Mării Negre

„O recuperare colectivă pentru regiunea Mării Negre în era post-covid”, Atena, 20 aprilie 2021; la 20 decembrie 2021, profesorul Sierd Cloetingh, președinte al Academiei Europene, a susținut online la AȘM lecția publică „Perspectivele cercetării de frontieră, educației și inovării în ERA” etc. Tradițional, AȘM organizează ședințe solemne ale Adunării Generale a AȘM dedicate Zilei AȘM (12 iunie) și Zilei Internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare (10 noiembrie), precum și lecturi academice consacrate Sărbătorii Naționale „Limba noastră cea Română” (31 august). La 31 august, Academia de Științe a marcat Ziua Limbii Române printr-o sesiune festivă cu susținerea prelegerii publice „Limba română și posteritatea lui Eugeniu Coșeriu”, prezentată de dr. hab., prof. Gheorghe Popa, de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

Sub semnul promovării și valorificării valorilor de patrimoniu, de Ziua Națională a Culturii, au avut loc evenimente cu participarea acad. Eugen Doga. În 2021, pentru prima dată, în contextul Zilei Internaționale a femeilor cu activități în domeniul științei, a fost organizată Conferința științifică internațională „Patrimoniul de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine” (ediția a III-a), fiind stabilit un parteneriat de durată cu institutele academice din Ucraina și România. În cadrul „Salonului artelor”, inițiat tot în 2021, au fost invitate mai multe personalități din domeniul culturii.

De asemenea, la AȘM și în parteneriat cu AȘM au fost organizate mese rotunde, omagieri, lansări de carte, evenimente și conferințe cu prilejul unor date importante din istoria AȘM, din activitatea membrilor Academiei (acad. Gh. Mustea, acad. A. Gulea), din cultură (100 de ani ai Teatrului Național „Mihai Eminescu”).

Manifestările anului 2021 au fost mediatizate pe site-ul oficial al AȘM (www.asm.md), în cadrul emisiunii „Spațiul Public” de la Radio Moldova, al programului informativ „Mesager” de la postul public de televiziune „Moldova 1”, în presa tipărită (săptămânalul „Literatura și Artă”, ziarul „Făclia”), pe rețelele sociale. Toate prelegerile publice și conferințele științifice au fost transmise integral online de către Institutul Dezvoltării Societății Informaționale (www.idsi.md), Privesc.eu și RLIVE TV.

Cu prilejul marcării a trei decenii de la proclamarea independenței Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei a elaborat pagina www.moldova-independenta.md, la care și-au adus contribuția mai mulți cercetători și cadre didactice [8]. Prin realizarea acestei pagini web s-a reușit o colaborare eficientă între Academia de Științe, institutele de cercetare, instituțiile de învățământ superior, muzee, agenții, uniuni de creație. În mod special subliniem rubrica „Vocea tinerilor”.

La 6 august 2021, colegiul de redacție al Revistei „AKADEMOS” a fost completat cu două personalități notorii ale științei: profesorul Randy Schekman (Universitatea California/Berkeley din SUA) și academicianul Aurelian Gulea (USM). Revista a trecut printr-un amplu proces de recreditare și modificare a politicii editoriale. Pornind de la concepția inițială a revistei, istoricul afirmării ei și evoluția ei sigură, Consiliul de conducere al ANACEC a aprobat decizia nr. 18 din 22 decembrie 2021, în baza căreia revista „AKADEMOS” se pretează a fi revistă generalistă de interes național. Revista este distribuită gratuit în mediul academic și universitar, în rețeaua de biblioteci publice raionale. Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan” distribuie revista „AKADEMOS” în 60 de biblioteci științifice din țară și de peste hotare [9].

Contribuția membrilor Academiei de Științe la pregătirea cadrelor științifice este evidentă în activitatea de doctorat/postdoctorat, coordonarea tezelor; susținerea prelegerilor, expertizarea/evaluarea tezelor, activitatea în seminare științifice de profil, comisii de îndrumare. Sub conducerea membrilor Adunării Generale a AȘM, în anul 2021 au fost susținute 15 teze, dintre care trei teze de doctor habilitat și 12 teze de doctorat. Mai mulți membri desemnați ai AȘM au susținut în 2021 teze de doctor habilitat.

Fondul de carte al Sălii de lectură a Academiei de Științe a Moldovei (deschisă la 30 august 2019) a fost completat în 2021 prin donații ale colaboratorilor și cercetătorilor științifici din Republica Moldova, România și Ucraina. Printre cele mai importante dintre acestea vom menționa colecția „Labirintul destinului” a primului Președinte al Republicii Moldova, Mircea Snegur, Doctor Honoris Causa al AȘM; biblioteca personală a acad. Artiom Lazarev – donația familiei fiicei, Olga Lazarev.

Pe parcursul anului 2021, în care AȘM a marcat 60 de ani de la fondare, **Comisia de conferire a distincțiilor AȘM** a acordat 449 de distincții, printre care Medalia „Dimitrie Cantemir” (10), Medalia „Nicolae

Milescu Spătarul” (65), Medalia „Meritul Științific” clasa I (2), Medalia „Meritul Științific” clasa a II-a (5), Diploma de Recunoștință a AȘM (49), Diploma „Meritul academic” a AȘM (52), Diploma de Onoare a AȘM (30), Diploma AȘM (44), „Diploma aniversară de grațitudine a AȘM” (192).

Rezultatele științifice ale membrilor AȘM au fost prezentate la expoziții naționale și internaționale, fiind apreciate cu medalii de aur, argint și bronz, premii, trofee și diplome speciale. În anul jubiliar, mai mulți reprezentanți ai mediului academic s-au învrednicit de distincții academice și de stat: „Ordinul Republicii”, cu prilejul celor 30 de ani de independență a Republicii Moldova a fost conferit acad. A. Gulea și dr. hab. Boris Boncean. De asemenea, AȘM a conferit distincții în legătură cu aniversarea USM, a Institutului de Zoologie, a Institutului Național de Cercetări Economice ș.a.

În cadrul Expoziției Internaționale Specializate „INFOINVENT” (17–20 noiembrie 2021), AȘM a oferit trei distincții. Premiul Mare al AGEPI „Cea mai bună invenție” a fost câștigat de echipa de inventatori formată din Aurelian Gulea, Vasiliu Graur, Irina Usataia, Olga Garbuz, Victor Țapcov, Ion Toderaș (USM). Președinte al juriului Expoziției Internaționale Specializate „INFOINVENT” a fost desemnată m. cor. Svetlana Cojocar, vicepreședinte al AȘM.

În 2021, unii cercetători din Republica Moldova au fost înalt apreciați pentru rezultatele obținute în anul 2019 prin conferirea premiilor Academiei Române. În domeniul științe agricole și silvice, Premiul „Ion Ionescu de la Brad” (agricultură, economie, botanică) a fost decernat acad. Maria Duca (USM). În anul 2021, au fost omagiați mai mulți jubiliari: acad. Ernest Arușanov – 80 de ani; acad. Eva Gudumac – 80 de ani; acad. Aurelian Gulea – 75 de ani; acad. Gheorghe Mustea – 70 de ani; acad. Maria Duca – 65 de ani; acad. Stanislav Groppa – 65 de ani; m. c. Demir Dragnev – 85 de ani; m. c. Constantin Găindric – 80 de ani; m. c. Mihail Vronschih – 80 de ani; m. c. Viorel Prisacari – 75 de ani. La 30 decembrie 2021, Academia a organizat o ședință

Pagina web www.moldova-independenta.md, elaborată de AȘM.

Dezbateri televizate pe probleme de știință și inovare, emisiunea „Concret”, TV Moldova 1.

solemnă în cadrul căreia au fost făcute totalurile anului, fiind conferite un șir de distincții academice cercetătorilor științifici.

Considerăm relevant faptul că, în urma procesării rezultatelor sondajului sociologic Vox Populi, realizat în noiembrie 2021 de Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova, la compartimentul „încredere a societății” AȘM s-a plasat pe locul IV din cele 17 incluse în sondaj, fiind precedată de Biserică (locul I), Președintele țării (locul II) și mass-media (locul III). Un sondaj similar, desfășurat în anul 2019, poziționa AȘM pe locul VI. Un alt indicator, cel de satisfacție a populației vizavi de activitatea diferitor instituții sociale și politice situează AȘM pe locul II, aceasta fiind surclasată doar de Biserică. Un indice de satisfacție pozitiv îl au doar trei instituții: Biserica (+0,0309), AȘM (+0,0036) și Președintele țării (+0,0023), celelalte 14 înregistrând valori negative. Dacă, potrivit datelor sondajului, unele instituții au înregistrat un nivel semnificativ de scădere a încrederii, AȘM este liderul celor pentru care se atestă o creștere apreciabilă, indicatorul respectiv fiind de +6,8 %, urmând Biserica: +3,6 %, Guvernul: +3,5 %, organizațiile internaționale cu sediul în Republica Moldova: +3,3 %, mass-media: +2,9 % și sistemul bancar: +2,3 %.

În concluzie, vom sublinia că Adunarea Generală a Academiei de Științe a Moldovei a luat act de *Raportul de activitate a Academiei de Științe a Moldovei în anul 2021*, considerând realizați indicatorii de bază ai activității manageriale, financiare și științifico-inovaționale a Prezidiului AȘM, Secțiilor de științe ale AȘM și secțiilor Aparatului administrativ al Prezidiului AȘM.

Pentru anul 2022 au fost trasate un șir de responsabilități și activități. Membrii AȘM vor examina impactul reformei în domeniul cercetării, vor elabora recomandări pentru soluționarea problemelor din domeniile cercetării și inovării, generate de prevederile *Codului cu privire la știință și inovare* al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15 iulie 2004 (republicat) și neconcordanțele din actele legislative; vor menține eforturile privind aprobarea *Metodologiei evaluării organizațiilor de drept public din domeniul cercetării-inovării*; vor oferi expertiză științifică, recomandări autorităților publice pentru activități strategice, inițiative și documente; se vor expune asupra calității cercetărilor efectuate de întreaga comunitate științifică; vor contribui la elaborarea obiectivă a Raportului asupra stării științei.

Secțiile de Științe și secțiile Aparatului administrativ al Prezidiului vor funcționa în conformitate cu atribuțiile AȘM. Pornind de la iminența internaționalizării științei, membrii AȘM vor susține și vor promova implicarea cercetătorilor în proiecte științifice interna-

ționale și interdisciplinare; reluarea schimbului interacademic, semnarea noilor acorduri/parteneriate între AȘM și alte academii de științe, asociații, colaborarea cu membrii diasporei științifice. În scopul internaționalizării activităților de cercetare ca prioritate majoră a întregii societăți, vor fi folosite noile oportunități oferite de programul Horizon Europe pentru anii 2021–2027. Prin atribuțiile de stimulare a creației științifice, culturale, promovarea științei, activitățile AȘM se vor axa pe organizarea manifestărilor științifice, inclusiv a evenimentelor online, lansarea și susținerea activităților platformelor științifice, mediatizarea rezultatelor științifice va fi organizat Concursul Premiilor AȘM în domeniul științelor sociale, economice, umanistice și arte pentru rezultate științifice de valoare obținute în anii 2020–2021. Totodată, se va iniția formarea unui centru interdisciplinar de cercetare pe domeniile de competență ale Secțiilor de Științe ale AȘM.

În linii generale, *Raportul privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2021* reflectă realizările obținute în anul 2021 de Academia de Științe și reliefează problemele din domeniile de cercetare și inovare care necesită soluționare pentru salvagardarea întregului sistem de cercetare și inovare din Republica Moldova în vederea creșterii competitivității și integrării în sistemul internațional de cercetare.

BIBLIOGRAFIE

- [on-line] <https://asm.md/audierile-publice>, <https://asm.md/audieri-publice-2021> (consultat: 29.04.2022).
- Raport asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2020. [on-line] https://asm.md/sites/default/files/2021-05/ASM_raport%20starea%20stiintei_2020_14%20mai%202021_site%20%281%29.pdf (consultat: 29.04.2022).
- Ursachi V., Condraticova Liliana. Premiile Academiei de Științe a Moldovei, ediția anului 2021, în: *AKADEMOS*, nr. 4, 2021, pp. 7-8.
- [on-line] https://www.ccrm.md/ro/decision_details/1106/hotararea-nr-25-din-17-iunie-2021-cu-privire-la
- Tighineanu I. Săptămâna Științei – o premieră a excelenței dedicată aniversării a 60-a a Academiei de Științe a Moldovei, în: *Akados*, nr. 2, 2021, pp. 7-13.
- Condraticova Liliana. O radiografie complexă a evoluției AȘM, în: *AKADEMOS*, nr. 2, 2021, pp. 161-163.
- [on-line] <https://asm.md/platforme-stiintifice> (consultat: 29.04.2022).
- [on-line] <https://asm.md/la-academia-de-stiinte-moldovei-fost-lansata-pagina-web-dedicata-celor-30-de-ani-de-independenta> (consultat: 29.04.2022).
- [on-line] <http://akados.asm.md/> (consultat: 29.04.2022).